

Japanse lente

Remco Peeters

侘
寂

2018

Het Japanse begrip Wabi Sabi staat voor de schoonheid van het imperfecte, het vergankelijke. Rond eind maart, begin april komen Japanners in grote massa's naar de parken in Tokyo om met de kersenbloesem de start van een nieuwe lente te vieren (en de bloemen natuurlijk ook uitgebreid te fotograferen). Bij Wabi Sabi staat echter niet de bloesem zelf, maar juist het vallen ervan centraal. Dat iets wat zo prachtig is, gelijk zo kwetsbaar en vergankelijk kan zijn, ontroert de Japanners enorm.

Toen ik een jaar of 10 of 11 was zag ik met een paar klasgenootjes een grijze heer aan de overkant van de straat; in bruin kostuum, voorovergebogen, schuifelde hij daar langzaam vooruit. Een klasgenootje riep: 'Hé ouwe!' en de anderen lachten. Ik hield mijn mond, maar voelde verontwaardiging. Wat mijn klasgenoot riep was niet eens zo bijzonder beledigend, maar voor deze kwetsbare oude heer golden andere normen vond ik; die hoor je nóg groter respect te betonen. Ik bleef kijken naar de oude baas en hoopte dat ie niets had gehoord.

Zou het gevoel dat de Japanners hebben bij het vallen van de kersenbloesem vergelijkbaar zijn met het gevoel dat ik heb als ik oude mensen zie?

間

Een ander belangrijk Japans begrip is Ma. Het betekent letterlijk 'tussen', het niets tussen twee andere vormen in, zoals een moment stilte tussen twee muzieknoten in, of de afstand tussen de figuren in een traditioneel schimmenspel. Japanners kunnen na zo'n voorstelling tussen elkaar zeggen: 'De ma was goed'. Bij karate is het ook essentieel: de afstand tussen de karateka's bepaalt of de tegenstanders elkaar net wel of net niet kunnen raken – een dans rond de leegte.

Ik denk aan een zwerm spreeuwen, dansend door de lucht als één vluchtig organisme. Het behouden van de juiste afstand tussen elkaar is één van de principes die de prachtige zwermen in stand houdt tijdens hun spel. Organisaties zijn eigenlijk ook een soort spreeuwenzwermen. Iedereen houdt de baas en zijn buurman goed in de gaten, past snelheid en richting aan en houdt gepaste afstand tot de anderen. Net als ik bij mijn klasgenoten op de lagere school, kennen de meeste mensen hun plek in de groep heel goed. Men past zich aan de regels en procedures aan, kent binnen de kortste keren de mores van de organisatie en voert de juiste praatjes met de juiste mensen. Het is eigenlijk een levend ecologisch systeem.

In het boek *Wolkenridders* heeft prof. Homan het over deze sociale netwerken: wie loopt met wie tussen de middag een rondje, wie ontmoet elkaar tijdens rookpauzes of bij overleggen van het projectteam? De betekenis die mensen geven aan het nieuwe managementplan wordt niet bepaald tijdens de officiële bijeenkomsten – daar spreekt men braaftaal: "Ja, een prima plan om meer met selfservice te gaan werken." - maar naderhand bij het praatje tijdens de koffie: "Het is gewoon een ordinaire bezuiniging.". Wil je als leider écht invloed uitoefenen, dan moet je dáár dus bij zijn.

鶴 の 一 声

De spreekwenzwerm danst ondertussen door zónder leider. Zij heeft dat helemaal niet nodig. Zelfsturing is ook in organisaties nog altijd erg populair, maar helemaal zónder leiders, dat kom je nog weinig tegen. Misschien omdat er zich onder mensen niet alleen spreeuwen bevinden, maar ook roofvogels, of roodborstjes; klein en schattig, maar o zo fel in het beschermen van hun eigen territorium.

Als je zelfsturing wilt invoeren, moet je kunnen loslaten en je ego opzij kunnen zetten. In Japan gaan hiërarchie en nederigheid hand in hand. Nederigheid kun je daar zien als je een tempel bezoekt. Bij de ingang staat een Japanner dan al meters voor de ingang stil en laat je met een buiging voor gaan. Hoe anders is dat in Nederland, waarbij we elkaar verdringen om als eerste binnen te kunnen zijn. Maar hiërarchie kent Japan ook. Bij een vergadering loopt eerst de hoogste baas de vergaderzaal binnen en gaat aan het hoofd van de tafel zitten, daarna zijn plaatsvervanger naast hem en zo door totdat de laagst in rang aan het eind van de tafel gaat zitten. De leider van de vergadering zal echter goed naar de anderen aan tafel luisteren. Iedereen die de impact van een besluit voelt mag zijn zegje doen, soms op een stukje papier waarop iedereen wat schrijft, totdat consensus is bereikt.

Tsuru no Hitokoe is mijn laatste Japanse begrip. Het betekent letterlijk de stem van de kraanvogel; soms moet een beslissing worden genomen door iemand met macht, om een moeilijke discussie tot een einde te brengen. De Japanse leider zal zijn besluit mededelen met een zachte stem, zonder omhaal van woorden, zonder zich breed te maken. En iedereen zal het accepteren.